

De oude kerkklok

(GESCHREVEN VOOR SCHILLERS ALBUM) In het Duitse land Württemberg, waar de acacia's zo heerlijk bloeien aan de weg en de appel- en perebomen in de herfst buigen van de rijpe zegen, ligt een klein stadje, Marbach.

Het behoort tot de heel kleine, onaanzienlijke steden, maar het is mooi gelegen aan de Neckar die langs steden, oude ridderburchten en groene wijnbergen voortsnelst, om zijn water te vermengen met dat van de trotse Rijnstroom.

Het was laat in het jaar, het wijnloof hing met rode bladeren, er vielen regenbuien en de koude wind nam in kracht toe. Voor de armen was het niet de prettigste tijd; er kwamen donkere dagen en donkerder nog was het daarbinnen in de oude, kleine huizen. Een van die huisjes lag met de voorgevel aan de straat.

Het had lage vensters en zag er armoedig uit; het gezin dat daar woonde was ook arm maar braaf en vlijtig en bovendien godvruchtig in de schatkamer zijns harten. Nog een kind zou God hun spoedig schenken; juist toen de moeder in barensweeën lag drong van de kerktoeren tot in haar kamer het geluid van de klokken door, diep en plechtig klonk het, het was een feestdag en de klank van de klokken vervulde de biddende met vroomheid en geloof.

Haar geest verhief zich tot God en op dat ogenblik baarde zij een zoon en voelde zich eindeloos gelukkig. De klok in de toren scheen haar blijdschap over stad en land te luiden. Twee heldere kinderogen keken haar aan en het haar van de kleine schitterde alsof het verguld was; het kind werd op de wereld verwelkomd met klokgeluid op die sombere novemberdag; moeder en vader kusten het en in hun bijbel schreven zij op, dat "de tiende november 1759 God ons een zoon schonk," en daar werd later aan toegevoegd dat hij bij de doop de namen kreeg van "Johan Christoph Friedrich." Wat werd er van dat ventje, die arme jongen uit het onaanzienlijke Marbach? Ja, dat wist toen niemand, zelfs niet de oude kerkklok, hoe hoog zij ook hing en had geluid en gezongen voor hem, die later dat verrukkelijke lied zou zingen van "de klok." En de kleine groeide en de wereld groeide voor hem; wel verhuisden zijn ouders naar een andere stad, maar goede vrienden bleven in het kleine Marbach en daarom kwamen dan ook moeder en zoon daar eens op

bezoek.

De jongen was nog maar zes jaar oud maar hij kende al heel wat van de bijbel en de vrome psalmen, hij had al heel wat avonden in zijn rieten stoeltje zijn vader horen voorlezen uit Gellerts Fabels en uit de Messias; hete tranen hadden hij en zijn twee jaar oudere zusje geweend toen er van Hem werd verteld, die de kruisdood stierf tot verlossing van ons allen. Bij dat eerste bezoek in Marbach was het stadje weinig veranderd; het was dan ook niet zo heel lang geleden dat zij vertrokken waren; de huizen stonden daar als vroeger met hun spitse gevels, overhellende muren en lage vensters; op het kerkhof waren er nieuwe graven bijgekomen en daar, helemaal bij de muur, stond beneden in het gras de oude klok die was gevallen, een barst had gekregen en nu niet meer kon luiden; een nieuwe had dan ook haar plaats ingenomen.

Moeder en zoon hadden het kerkhof betreden en stonden nu voor de oude klok en moeder vertelde haar kleine jongen hoe die klok verscheidene eeuwen dienst had gedaan, geluid had bij de doop, bij bruiloftsfeesten en begrafenissen; zij had feestvreugde verkondigd en de verschrikkingen van het vuur; ja, de klok begeleidde met haar geluid een heel mensenleven. En nooit vergat het kind wat de moeder verteld had, het vond weerklank in zijn gemoed tot hij, eens man geworden, het uit moest zingen. En de moeder vertelde hem hoe die oude kerkklok haar troost en blijdschap had toegeluid in het uur van de nood, had geluid en gezongen toen haar kleine jongen haar geschonken werd. En het kind keek bijna vroom naar die grote oude klok, hij boog zich over haar heen en kustte haar, hoe oud, gebarsten en vergeten zij er ook mocht staan tussen gras en netels. Zij leefde voort in de herinnering van de kleine jongen, die in armoede opgroeide; lang en mager was hij, met rossig haar en sproeten, ja, maar hij had ook twee ogen in zijn hoofd, zo helder als het diepe water.

Hoe ging het hem? Het ging hem goed, benijdenswaardig goed! Hij was in allerhoogste genade toegelaten tot de militaire school, in die klasse waar de kinderen van voorname mensen zaten en dat was een eer, een geluk; hij liep met laarsjes aan, had een stropdas om en een poederpruik op. Geleerd werd hij en die kennis verwierf hij zich onder "Mars!" -

"Halt!" - "Front!" Daar zou wel wat van worden! De oude kerkklok, verborgen en vergeten, zou weieens in de smeltoven komen, wat zou er dan van haar worden? Ja, dat was onmogelijk te zeggen en het was ook niet mogelijk te zeggen wat er worden zou van die klok, daarbinnen in dat jonge gemoed, een bronzen kern met diepe klank, die in de wijde wereld moest luiden en hoe enger het werd achter de schoolmuren en hoe oorverdovender daar klonk "Mars!" - "Halt!" - "Front!," des te luider klonk het in het gemoed van de jonge man. En hij zong het in de kring van de kameraden en het klonk tot over de grenzen van het land; maar daarvoor was hij niet toegelaten, had hij geen kleding en voedsel gekregen; zijn nummer had hij om eens een pen te worden in het grote uurwerk waarvan wij allen deel uitmaken.

Hoe weinig begrijpen wij ons zelf, hoe zouden dan andere mensen, zelfs de besten onder hen, ons altijd begrijpen! Maar onder druk wordt immers juist de edelsteen gevormd.

De druk was er, zou nu in de loop der tijden de wereld de edelsteen herkennen? Het was groot feest in de residentie van de landsheer.

Duizenden lampen brandden, de raketten schitterden; de glans van dat feest leeft nog in de herinnering voort door de man die toen in tranen en droefheid ongemerkt vreemde bodem trachtte te bereiken: hij moest weg, van zijn vaderland, zijn moeder, allen die hem lief waren óf opgaan in de stroom van het alledaagse.

De oude klok had het goed, die stond daar beschut bij de kerkmuur in Marbach, geborgen, vergeten! De wind loeide over haar heen en had haar kunnen vertellen van hem bij wiens geboorte zij geluid had, vertellen hoe kil hij over hem geloeid had toen hij, moe en afgemat, neerzeeg in het bos van het aangrenzende land, waar zijn hele rijkdom, de hoop van:ijn toe nst, uit niets anders bestond dan uit enkele beschreven bladen ovt wind had haar kunnen vertellen van die enkele beschermers die hij nog had, allen kunstenaars wel, maar zij slopen onder het voorlezen weg om te gaan kegelen.

De wind had kunnen vertellen van de bleke vluchteling, die weken-, maandenlang in de herberg woonde waar de waard lawaai maakte en dronk, waar ruwe vrolijkheid heerste, terwijl hij dichte van het ideaal. Zware dagen, sombere dagen! Zelf moet het hart lijden wat het bezingen zal.

Sombere dagen, kille nachten gingen over de oude klok heen; zij merkte het niet, maar de klok in de

mensenborst merkt het wel wanneer de tijden moeilijk zijn.

Hoe ging het de jonge man? Hoe ging het de oude klok? Ja, de klok kwam ver weg, verder dan zij ooit in haar hoge toren gehoord was, de jonge man, ja, de klok in zijn gemoed klonk verder weg dan zijn voet zou lopen en zijn oog zou zien, zij luidde en zij luidt nog tot aan de overzijde van de oceaan, de hele wereld rond.

Laat ons nu eerst van de klok vertellen.

Die verdween uit Marbach en werd verkocht. als oud koper, zij moest daar in het Beierse land in de smeltoven.

Hoe kwam zij daar en wanneer? Ja, dat moet de klok zelf vertellen als zij kan, het is niet van veel belang; maar zeker is het dat zij naar de Beierse koningsstad kwam. Vele jaren waren verlopen sinds zij van de toren was gevallen, nu moest zij worden gesmolten, zij moest in het gietsel voor een groot gedenkteken, de gestalte van een man die het Duitse volk en het Duitse land als een van de grootsten vereerden.

Hoor nu eens wat een samenloop van omstandigheden, wat gaat het toch wonderlijk en mooi toe in deze wereld! In het noorden, in Denemarken, op een van de groene eilanden waar de beuk groeit en waar zoveel hunebedden zijn, woonde een heel arme jongen die op klompen had gelopen, aan zijn vader die op Holm kapte en snoeide, eten had gebracht in een oude doek; dat arme kind werd de trots van zijn land, hij beitelde schone gestalten in marmer, zodat de wereld verbaasd stond en hij was het die de eervolle opdracht kreeg, in klei van een van de grootsten en schoonsten, een gestalte te boetseren die in erts gegoten kon worden, het beeld van hem wiens naam de vader in zijn bijbel had opgetekend: Johan Christoph Friedrich. En het erts vloeide gloeiend in de vorm, de oude kerkklok - ja, niemand dacht eraan waar zij vandaan kwam, niemand dacht aan haar weggestorven klank, de klok vloeide mee in de vorm en zij vormde hoofd en borst van het beeld dat daar nu, na de onthulling, in Stuttgart staat voor het oude slot, op het plein waar hij die het voorstelt eens in de kracht van zijn leven rondwandelde, strijdlustig en eierzuchtig, gedrukt door de buitenwereld, hij, de jongen van Marbach, de leerling van de Karelsschool, de vluchteling, Duitslands grote, onsterfelijke dichter, die zong van de bevrijder van Zwitserland en van Frankrijks door God bezielde jonkvrouw.

Het was een mooie, zonnige dag, de vlaggen

wapperden op torens en daken in het koninklijke Stuttgart, de kerkklokken luidden en riepen op tot feestvreugde. Slechts één klok zweeg, zij straalde in de heldere zonneschijn, straalde van gelaat en borst van het gedenkteken; het was juist honderd jaar geleden dat de klok in Marbachs toren blijdschap en troost luidde voor de lijdende moeder die haar kind baarde, arm in het arme huis, het kind dat eenmaal de rijke man zou worden wiens schatten de wereld zegent; hij, de edele dichter van het edele vrouwenhart, de zanger van het grote en verhevene, Johan Christoph Friedrich Schiller.

* * *